32 820 **Nieuwe visie cultuurbeleid**
29 544 **Arbeidsmarktbeleid**

Verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld d.d. …

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister d.d. 2 juli 2026 inzake voortgang arbeidsmarktbeleid en fair pay in de culturele en creatieve sector (Kamerstuk 32 820, nr. 578). Bij brief van … heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie
Koorevaar

Adjunct-griffier van de commissie
Bosnjakovic

Inhoud

I Vragen en opmerkingen uit de fracties
- **Inbreng van de leden van de D66-fractie**
- **Inbreng van de leden van de VVD-fractie**
- **Inbreng van de leden van de PRO-fractie**
- **Inbreng van de leden van de CDA-fractie**
- **Inbreng van de leden van de Groep Markuszower**

II Reactie van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

Inbreng van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief over het arbeidsmarktbeleid en fair pay in de culturele en creatieve sector. Deze leden waarderen de stappen die de afgelopen jaren zijn gezet om eerlijke beloning en goede arbeidsvoorwaarden steeds meer de norm te maken. Dat is van groot belang voor de mensen die onze culturele en creatieve sector iedere dag vormgeven. Deze leden zien dat de sector volop in ontwikkeling is en dat daarbij verschillende vraagstukken samenkomen, zoals de positie van zelfstandigen en de verdere borging van fair pay. Zij hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie lezen dat de inzet op fair pay ertoe bijdraagt dat zelfstandigen de kosten van de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering kunnen dragen. Waarop is deze verwachting gebaseerd en in hoeverre is onderzocht of de huidige inkomens van zzp’ers in de culturele en creatieve sector hiervoor daadwerkelijk voldoende ruimte bieden?

De leden van de D66-fractie lezen dat organisaties en werkenden de voorzieningen die nu via Oog voor Impuls worden gestimuleerd na 2028 zelfstandig moeten oppakken. Is onderzocht in hoeverre zzp’ers en culturele organisaties financieel in staat zijn de kosten voor onder andere

arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenvoorzieningen vanaf dat moment zelfstandig te dragen en, zo ja, wat zijn daarvan de uitkomsten?

De leden van de D66-fractie lezen dat gemeenten en provincies belangrijke financiers zijn van de culturele en creatieve sector en dat fair pay als uitgangspunt is opgenomen in de cultuurconvenanten 2025–2028. In hoeverre hebben gemeenten voldoende financiële ruimte binnen hun cultuurbudgetten om uitvoering te geven aan fair pay?

De leden van de D66-fractie constateren dat in 2025 structureel € 38,4 miljoen beschikbaar is voor fair pay bij BIS[1]-instellingen, musea in de Erfgoedwet en de Rijkscultuurfondsen. In hoeverre dekt dit bedrag de daadwerkelijke meerkosten van fair pay en, in geval dit niet alles dekt, hoe kan dit worden opgevangen?

De leden van de D66-fractie vinden het belangrijk dat fair pay niet alleen op papier de norm is, maar ook daadwerkelijk leidt tot een betere beloning voor makers en andere werkenden. Welk aandeel van de werkenden in de culturele en creatieve sector wordt momenteel conform de geldende cao's, honorariumrichtlijnen of andere fairpayafspraken betaald en welk aandeel nog niet? En in welke deelsectoren en welk type instellingen worden deze afspraken vooral nog niet goed nageleefd?

De leden van de D66-fractie merken op dat gemeenten en provincies belangrijke financiers zijn van de culturele en creatieve sector en fair pay als uitgangspunt is opgenomen in de cultuurconvenanten 2025–2028. Welk beeld heeft de minister van de manier waarop gemeenten en provincies hier in de praktijk invulling aan geven? Wordt daarbij ook gekeken naar de financiële ruimte binnen lokale cultuurbudgetten en de verschillen die daarbij tussen gemeenten kunnen bestaan?

De leden van de D66-fractie lezen dat instellingen en andere partijen de afspraken over fair pay onderschrijven, maar dat hun begrotingen hier nog niet altijd op zijn toegerust. Kan de minister een beeld geven van waar dit met name speelt? Zijn er bepaalde deelsectoren of typen instellingen waar dit vraagstuk vaker naar voren komt?

De leden van de D66-fractie merken op dat er volgens de minister nog een verschil bestaat tussen wat aan de ketentafels over fair pay wordt afgesproken en wat financieel haalbaar is. Hoe ziet dit verschil er in de verschillende deelsectoren uit en welke factoren spelen daarbij een rol? En welke mogelijkheden ziet de minister om binnen de sectorale dialoog de komende jaren verdere stappen te zetten om afspraken en financiële haalbaarheid dichter bij elkaar te brengen?

De leden van de D66-fractie vragen welke onderzoeksvragen en indicatoren worden opgenomen in de aangekondigde evaluatie van fair pay, en of de minister kan bevestigen dat daarbij ook wordt onderzocht wat de daadwerkelijke meerkosten van fair pay zijn, in hoeverre de beschikbare publieke financiering deze kosten dekt en welke gevolgen een eventueel tekort heeft voor het culturele aanbod.

De leden van de D66-fractie vinden het belangrijk dat de kennis en ervaring uit de culturele sector goed wordt betrokken bij de verdere uitwerking van de bestuurlijke afspraken. Kan de minister toelichten op welke manier culturele organisaties en brancheverenigingen, waaronder vertegenwoordigers uit de podiumkunsten, bij de voorbereiding van deze afspraken worden betrokken?

Inbreng van de leden van de VVD-fractie

[1] BIS: Culturele Basisinfrastructuur

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister over de voortgang van het arbeidsmarktbeleid en fair pay in de culturele en creatieve sector. Deze leden onderschrijven het belang van een fatsoenlijke beloning voor mensen die in deze sector werken. Tegelijkertijd vinden de leden dat fair pay hand in hand moet gaan met ondernemerschap, keuzevrijheid voor zelfstandigen en een gezonde financiële basis onder de sector. Fair pay moet niet automatisch leiden tot meer regels en overheidsbemoeienis en ook zeker niet tot meer structurele subsidies, zo menen deze leden. Vanuit dat uitgangspunt hebben zij enkele vragen.

Algemeen arbeidsmarktbeleid en de culturele en creatieve sector
De leden van de VVD-fractie constateren dat ruim de helft van de culturele en creatieve makers als zzp'er werkt. Voor veel makers is zelfstandig ondernemerschap een bewuste keuze. Deze leden vinden het daarom belangrijk dat het bestrijden van schijnzelfstandigheid niet leidt tot het beperken van echte zelfstandigheid.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de minister voorkomt dat fairpayrichtlijnen en tariefafspraken in de praktijk gaan functioneren als minimumtarieven die de vrijheid van zelfstandige makers en opdrachtgevers beperken. Kan de minister bevestigen dat zelfstandigen die bewust kiezen voor ondernemerschap voldoende ruimte moeten houden om zelf over prijs en voorwaarden te onderhandelen?

De leden van de VVD-fractie lezen daarnaast dat de minister de bijzondere positie van de culturele en creatieve sector zal inbrengen bij de ontwikkeling van de Zelfstandigenwet. Wat verstaat zij concreet onder die bijzondere positie, zo vragen deze leden. Hoe voorkomt de minister dat hierdoor een afzonderlijk regime ontstaat met extra regels en administratieve lasten voor culturele ondernemers?

De leden van de VVD-fractie constateren dat sinds 2025 structureel € 38,4 miljoen extra beschikbaar is om fair pay mogelijk te maken bij BIS-instellingen, musea in de Erfgoedwet en de Rijkscultuurfondsen. Tegelijkertijd schrijft de minister dat er nog steeds een gat bestaat tussen wat aan de ketentafels wordt afgesproken en wat financieel haalbaar is. Deze leden vinden dat een fundamentele vraag. Als hogere tarieven alleen betaald kunnen worden wanneer de overheid daarvoor structureel extra geld beschikbaar stelt, hoe duurzaam is het stelsel dan? Is de minister het met deze leden eens dat eerlijke beloning uiteindelijk ook moet passen binnen een financieel gezonde bedrijfsvoering en dat instellingen zelf verantwoordelijkheid dragen voor voldoende eigen inkomsten en scherpe keuzes in hun uitgaven? Daarbij vragen deze leden bijzondere aandacht voor het gelijke speelveld. Gesubsidieerde culturele instellingen ontvangen extra publieke middelen om hogere arbeidskosten te kunnen dragen, terwijl private culturele ondernemers deze kosten uit hun eigen inkomsten moeten betalen. Heeft de minister onderzocht welke gevolgen dit heeft voor de concurrentiepositie van private producenten, podia, galeries en andere culturele ondernemers? Zo nee, wil zij dit meenemen in de evaluatie?

De leden van de VVD-fractie lezen dat aanzienlijke bedragen worden besteed aan arbeidsmarktprogramma's. Voor Oog voor Impuls is voor 2022–2028 € 28 miljoen beschikbaar. Voor Permanente Professionele Ontwikkeling werd voor 2020–2025 € 23,5 miljoen beschikbaar gesteld en voor de verlenging tot en met 2028 nog eens € 21,2 miljoen. Deze leden lezen tegelijkertijd dat organisaties en werkenden bepaalde voorzieningen na 2028 weer zelfstandig moeten oppakken. Dat uitgangspunt steunen deze leden. Tijdelijke stimulering moet immers ook daadwerkelijk tijdelijk kunnen zijn. Wanneer is de culturele sector volgens de minister voldoende in staat om deze verantwoordelijkheid zelf te dragen? En hoe voorkomt zij dat tijdelijke stimuleringsprogramma's uiteindelijk permanente subsidieregelingen worden?

De leden van de VVD-fractie merken op dat dezelfde vraag geldt voor Platform ACCT. De minister overweegt de ondersteuningsfunctie van dit platform vanaf 2029 voort te zetten. Welke resultaten moeten worden bereikt voordat de minister concludeert dat deze ondersteuning niet langer nodig is?

De leden van de VVD-fractie lezen dat er onvoldoende draagvlak bestaat voor een bindend sectoraal convenant over fair pay. Werkgevers- en brancheorganisaties voelen bovendien onvoldoende mandaat om bindende afspraken te maken voor hun achterban. Deze leden vinden dat een relevante conclusie. Is de minister het ermee eens dat het ontbreken van draagvlak niet moet worden opgelost door afspraken vervolgens alsnog van bovenaf af te dwingen? Kan zij bevestigen dat zij niet voornemens is een bindend sectoraal convenant via overheidsmaatregelen af te dwingen?

De leden van de VVD-fractie steunen de constatering van de minister dat een convenant geen doel op zichzelf is. Zij vinden dat afspraken over arbeidsvoorwaarden primair een verantwoordelijkheid zijn van werkgevers, opdrachtgevers, werknemers en zelfstandigen zelf.

De leden van de VVD-fractie hebben met instemming gelezen dat de minister waarde hecht aan de beleidsvrijheid van de Rijkscultuurfondsen. Kan zij bevestigen dat deze fondsen ook daadwerkelijk ruimte houden om bij projecten een afweging te maken tussen fair pay, artistieke kwaliteit, publieksbereik, beschikbare middelen en het aantal projecten dat kan worden ondersteund? Deze leden willen voorkomen dat steeds gedetailleerdere voorwaarden uiteindelijk betekenen dat met hetzelfde cultuurbudget steeds minder cultuur kan worden gemaakt. Wordt dit mogelijke effect eveneens bij de evaluatie betrokken?

Slot

De leden van de VVD-fractie willen dat mensen die werken in de culturele en creatieve sector behoorlijk worden betaald. Maar uiteindelijk moet een gezonde culturele sector meer zijn dan een sector waarin de overheid steeds opnieuw het verschil bijlegt tussen wat partijen willen betalen en wat zij daadwerkelijk kunnen betalen.

De leden van de VVD-fractie zien daarom een principiële vraag onder deze brief: waar ligt het eindpunt van het fairpaybeleid? Is het doel een sector die structureel aanvullende publieke middelen nodig heeft om afgesproken tarieven te kunnen betalen, of een sector die door ondernemerschap, eigen inkomsten en professionele bedrijfsvoering uiteindelijk zo veel mogelijk zelf in staat is om mensen behoorlijk te betalen? Kan de minister aangeven welke concrete stappen zij zet om dat laatste te bereiken?

Inbreng van de leden van de PRO-fractie

De leden van de PRO-fractie merken op dat makers in de creatieve en culturele sector moeten kunnen rekenen op een eerlijke beloning. Deze leden zien dan ook bij voorkeur dat men in de culturele en creatieve sector fair pay en fair practice als norm hanteert, want dan ontvangen makers een eerlijke beloning waarmee ze kunnen rondkomen.

De leden van de PRO-fractie constateren dat de Kamer in 2025 de motie van de leden Mohandis en Koops heeft aangenomen, die de regering verzocht prikkels en voorwaarden te verkennen om de werkverschaffers en opdrachtgevers te bewegen de fairpayrichtlijnen te volgen en deel te nemen aan een bindend convenant.[2] De minister concludeert nu dat het huidige beleid daar grotendeels al in voorziet. Deze leden vragen of de minister de ambtelijke verkenning die aan die conclusie ten grondslag ligt, met de Kamer wil delen. Welke opties zijn daarin gewogen en op welke gronden zijn die afgevallen? Kan de minister daarbij specificeren welke van de zeven aanbevelingen van De Creatieve Coalitie[3] zij heeft gewogen, en waarom zij deze wel of niet overneemt?

De leden van de PRO-fractie merken op dat de minister voornemens is opnieuw afspraken te maken met medeoverheden en in gesprek blijft met private fondsen en commerciële opdrachtgevers. Deze leden

---

[2] Kamerstukken II, 2024-2025, 32 820, nr. 549.

[3] De Creatieve Coalitie, Fair Pay: Zeven aanbevelingen, 13 november 2025: https://www.decreatievecoalitie.nl/nieuws/7-aanbevelingen-fair-pay-als-norm.

waarderen dit voornemen. Met welke partijen en volgens welk tijdpad vinden die gesprekken plaats, en wanneer ontvangt de Kamer daarvan de uitkomsten?

De leden van de PRO-fractie constateren dat er de afgelopen jaren ten aanzien van fair pay in de culturele en creatieve sector vooruitgang is geboekt en ook dit waarderen deze leden. Tegelijkertijd geeft de minister het signaal dat zij het arbeidsmarktbeleid op termijn wil teruggeven aan de sector. Dit betekent dat zij grotendeels met het beleid stopt in de hoop dat opdrachtgevers het oppakken, terwijl zij toch ook in de onderhavige brief constateert dat het mandaat om duurzame bindende afspraken te maken onder opdrachtgevers ontbreekt. Tevens stelt ze geen extra financiering hiervoor in het vooruitzicht. Wat deze leden betreft, blijft de kern van het probleem daarmee onopgelost.

Daarnaast merken de leden van de PRO-fractie op dat het jaar 2028 geen overdrachtsjaar dreigt te worden, maar een jaar waarbij alle voortgang plotsklaps stopt. De minister schrijft dat in 2028 verschillende ondersteuningsmaatregelen in principe ophouden te bestaan, zoals de zeer populaire regeling om zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) in de sector te ondersteunen met bij- en omscholing, of de regeling die een stukje van de kosten op zich neemt als zzp'ers in onze sector een arbeidsongeschiktheidsverzekering afsluiten.

De leden van de PRO-fractie signaleren dat de keuze van de minister betekent dat de culturele en creatieve sector na 2028 collectieve voorzieningen zelf moet dragen, maar zij merken op dat de minister tegelijkertijd erkent dat het mandaat voor bindende afspraken ontbreekt. In Duitsland, Frankrijk en Italië dragen opdrachtgevers een percentage van het honorarium af, waarmee scholing en sociale zekerheid van zelfstandige makers worden gefinancierd. Dat betreft een werkgeversdeel voor wie geen werkgever heeft. In Duitsland draagt iedere opdrachtgever die een zzp’er uit de culturele en creatieve sector inhuurt sinds 1983 een percentage van het honorarium af (4,9% in 2026). Daarmee wordt onder andere de helft van hun pensioen- en zorgpremie betaald. Frankrijk kent sinds 1977 een bijdrage van 1,1%, deels bestemd voor om- en bijscholing. Italië voerde in 2024 een bijdrage van 1% in, uitdrukkelijk ook over opdrachten aan zelfstandigen. Is dit de minister bekend? Wat ziet de minister als voor- en nadelen van zo’n opdrachtgeversbijdrage? Wat zou het betekenen als ook Nederland zo’n opdrachtgeversbijdrage zou invoeren? Deze leden hechten eraan dat een dergelijke bijdrage niet ten koste gaat van het honorarium voor de makers zelf. Is de minister bereid het risico van afwenteling op de tarieven van makers expliciet in het onderzoek te betrekken?

De leden van de PRO-fractie wijzen daarbij op recent economisch onderzoek naar de arbeidsmarkteffecten van artificial intelligence[4], dat beschrijft hoe bedrijven de besparing door automatisering zelf opstrijken terwijl de gevolgen voor werkgelegenheid en bestedingen bij het collectief terechtkomen, en waarom alleen een verplichting die voor alle partijen geldt dat patroon doorbreekt. Is de minister bereid dit onderzoek te betrekken bij de verkenning?

De leden van de PRO-fractie merken voorts op dat de minister over de premie voor de voorgenomen arbeidsongeschiktheidsverzekering schrijft dat zij ervan uitgaat “dat de inzet op fair pay bijdraagt aan het kunnen dragen van deze kosten". Deze leden vragen op welke gegevens en berekeningen die aanname berust. Welk deel van de zelfstandige makers wordt bereikt met de huidige fairpaymaatregelen en welke inkomensverbetering verwacht de minister voor hen?

De leden van de PRO-fractie vragen of de minister bereid is om samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onderzoek te laten doen naar de koopkracht en het inkomen van zelfstandigen in deze sector. Deze leden vragen daarbij de gezamenlijke gevolgen in beeld te brengen van de verzekeringspremie, de afbouw van de fiscale ondernemersfaciliteiten en de kosten van om- en bijscholing,

[4] Brett Hemenway Falk en Gerry Tsoukalas, *The AI Layoff Trap* (2026), in het bijzonder paragraaf 4.6 en 6: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6448898.

voor makers met verschillende inkomensniveaus. Welke financiële ruimte resteert er in die beelden voor pensioenopbouw en bestaanszekerheid?

De leden van de PRO-fractie merken op dat de inkomensontwikkeling van zelfstandigen het van belang maakt dat het uitgangspunt van fair pay daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Tegelijkertijd krijgen zzp'ers te maken met verschillende veranderingen, zoals de afbouw van de zelfstandigenaftrek, het verdwijnen van de startersaftrek en de arbeidsongeschiktheidsverzekering. Wordt ook de samenloop met deze bredere ontwikkelingen in de inkomenspositie van zelfstandigen bekeken? Wanneer verwacht de minister dat het effect van de per 1 januari 2025 aangescherpte fairpayvoorwaarden zichtbaar wordt in de inkomenscijfers van het CBS?

De leden van de PRO-fractie stellen vast dat de minister schrijft dat organisaties en werkenden de door Oog voor Impuls ondersteunde voorzieningen na 2028 zelf moeten oppakken, "*zoals dat ook in andere sectoren gebeurt*". Welke andere sectoren heeft de minister hierbij voor ogen? Waarop baseert de minister dat de culturele en creatieve sector deze voorzieningen zonder vergelijkbare grondslag zelf kan dragen? Ziet zij een verplichte opdrachtgeversbijdrage als een manier om die grondslag alsnog te creëren? In die andere sectoren loopt de financiering van scholing namelijk doorgaans via een O&O-fonds: werkgevers dragen een percentage van de loonsom af op grond van een cao die algemeen verbindend is verklaard voor de hele bedrijfstak. Deze leden constateren dat die grondslag in de culturele en creatieve sector ontbreekt, omdat ruim de helft van de werkenden zelfstandig is en er relatief weinig cao's zijn. Over een factuur van een zzp'er wordt immers niets afgedragen. Deze leden vragen welke rol de minister ziet om binnen het eigen mandaat en buiten die van sociale partners (kwetsbare) zelfstandigen te ondersteunen bij scholing en ontwikkeling.

De leden van de PRO-fractie merken tevens op dat de minister stelt dat de Rijkscultuurfondsen bij meerjarige regelingen fair pay als uitgangspunt nemen en bij projectsubsidies kijken wat er mogelijk is. Deze leden vragen of de minister per fonds en in totaal kan specificeren hoe subsidiebedrag en aantal toekenningen zich verhouden tussen meerjarige regelingen en projectsubsidies, over het meest recente afgesloten jaar. Bij welke fondsregelingen is fair pay een harde voorwaarde en bij welke (nog) niet? Hoe verschillen die verplichtingen van de verplichtingen voor instellingen van de culturele basisinfrastructuur? Hoe tonen instellingen aan dat zij deze verplichtingen naleven? Wie controleert wat makers feitelijk uitbetaald krijgen, en welke gevolgen heeft niet-naleving? Laat de minister dit expliciet betrekken bij de fairpayevaluatie?

Daarnaast merken de leden van de PRO-fractie op dat de Tweede Kamer een wet heeft aangenomen die regelt dat er een rechtsvermoeden van werknemerschap komt voor zelfstandigen die werken onder een bepaald uurtarief. Deze leden vragen of er overwogen wordt of er een verplicht minimumtarief kan komen, als feitelijke bodem voor de uurtarieven. Zij vragen welke hoogte hier volgens de minister passend zou zijn.

Ten slotte vragen de leden van de PRO-fractie de minister naar schijnzelfstandigheid binnen de sector. Deze leden vragen of er aanleiding is te geloven dat werkenden in de culturele sector eigenlijk een dienstverband zouden moeten hebben. Zij vragen naar concrete aantallen en aandelen en op welke wijze er binnen de culture sector hierop wordt gehandhaafd. Zij vragen verder hoe wordt geborgd dat werknemers aanspraak kunnen maken op de daarbij horende bescherming en zekerheid.

Inbreng van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister over de voortgang van het arbeidsmarktbeleid en fair pay in de culturele en creatieve sector en hebben hierover op dit moment geen verdere vragen.

Inbreng van de leden van Groep Markuszower

De leden van Groep Markuszower hebben kennisgenomen van de brief van de minister. Deze leden wachten de beantwoording met belangstelling af.

II Reactie van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In algemene zin wil ik over de arbeidsmarkt van de culturele en creatieve sector inclusief fair pay het volgende kwijt. Tien jaar geleden is door de SER geconstateerd dat de arbeidsmarktpositie van de werkenden in de culturele en creatieve sector zorgwekkend is. In de afgelopen periode zijn diverse stappen gezet naar aanleiding van dit advies. In mijn brief waar uw vragen betrekking op hebben, heb ik uiteengezet dat eerlijke beloning (fair pay) en goede arbeidsomstandigheden desondanks nog niet altijd vanzelfsprekend zijn, terwijl dit belangrijke uitgangspunten zijn om de weerbaarheid en zelfredzaamheid van de werkenden, werkgevers en opdrachtgevers in de culturele en creatieve sector te vergroten. Om die reden financier ik Platform ACCT om te zorgen dat werkenden en werkgevenden in verschillende deelsectoren afspraken maken over eerlijke betaling. Daarnaast is door het Rijk in de subsidieperiode 2025–2028 structureel € 38,4 miljoen aan extra middelen voor fair pay toegevoegd aan de bis-regeling, musea in de erfgoedwet en de Rijkscultuurfondsen. Dat ging bij de bis 2025–2028 gepaard met de verplichting tot het aansluiten dan wel volgen van collectieve tariefafspraken zoals een cao of honoreringsrichtlijn. Hoe de inzet van extra middelen en de aansluiting bij tariefafspraken uitpakken, laat ik evalueren. Hieronder ga ik in op de vragen van de verschillende fracties over wat ik in mijn brief heb uiteengezet.

Antwoord op de inbreng van de leden van de D66-fractie

De leden van D66 vragen waar de verwachting op gebaseerd is dat extra middelen leiden tot meer financiële ruimte voor de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering. De verwachting is dat de uitgangspunten van het fair pay beleid[5], waaronder de extra middelen resulteren in meer financiële middelen voor makers. Wanneer makers meer middelen tot hun beschikking hebben is het financieel eerder haalbaar om een arbeidsongeschiktheidsverzekering te kunnen dragen.

De leden van D66 vragen of er onderzoek is gedaan in hoeverre zzp’ers en culturele organisaties financieel in staat zijn de kosten voor onder andere arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenvoorzieningen vanaf dat moment zelfstandig te dragen. Het antwoord hierop is als volgt. Er is een aantal onderzoeken dat hieraan raakt. Ik denk aan de impactrapportage Oog voor Impuls[6] die door Platform ACCT is uitgevoerd, en in bredere zin de nulmeting culturele arbeidsmarkt[7] en de verkenning van bestaande cijfers en overzicht van witte vlekken voor de arbeidsmarktpositie van zzp’ers in de culturele en creatieve sector[8], uitgevoerd in opdracht van onder andere de Boekmanstichting.

De leden van D66 vragen in hoeverre de 38,4 mln. voor fair pay alle meerkosten van fair pay dekt, en hoe een eventueel tekort kan worden opgevangen. In het rapport ‘fair pay dichterbij’[9] wordt per sector gekeken naar de benodigde meerkosten van fair pay. Hier is vanuit het Rijk structureel 38,4 miljoen voor vrijgemaakt. Het Rijk is in het cultuurbeleid maar één van de financiers. Gemeenten nemen een groter deel van het cultuurbudget voor hun rekening. Het vergt een gezamenlijke inspanning om de stap naar eerlijke beloning te zetten. Hoe het er nu voor staat wordt meegenomen in de evaluatie van de fair pay-middelen. Hier wordt uw Kamer in het tweede kwartaal van 2027 over geïnformeerd.

---

[5] Als ingegeven tijdens het verdelen van de extra middelen: Kamerbrief over verdeling middelen 'fair pay' en regionale spreiding in Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2025-2028 | Rijksoverheid.nl

[6] https://platformacct.nl/nieuws/wat-is-de-impact-van-impulsregelingen-op-een-gezonde-beroepspraktijk/

[7] https://platformacct.nl/aanvragen/nulmeting-culturele-arbeidsmarkt/

[8] De arbeidsmarktpositie van zzp’ers in de culturele en creatieve sector - Boekmanstichting

[9] Het onderzoek is een bijlage bij deze Kamerbrief: Kamerbrief over verdeling middelen 'fair pay' en regionale spreiding in Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2025-2028 | Rijksoverheid.nl

De leden van de D66-fractie vragen in hoeverre gemeenten voldoende financiële ruimte hebben om uitvoering te geven aan fair pay. Daarnaast vragen ze mij welk beeld ik heb van de manier waarop gemeenten en provincies hier in de praktijk invulling aan geven en of daarbij ook de financiële ruimte en verschillen tussen gemeenten worden meegenomen. Hierover het volgende. De middelen die medeoverheden ontvangen via respectievelijk het gemeentefonds en het provinciefonds zijn bestedingsvrij. Gemeenten en provincies voeren hun eigen beleid en bepalen daarin hun eigen prioriteiten en financiële kaders. Dit geldt dus ook voor het onderwerp cultuur, inclusief fair pay. Uit de vorig jaar afgesloten cultuurconvenanten blijkt dat medeoverheden zich in de periode 2025-2028 willen blijven inzetten voor het versterken van de culturele infrastructuur. In de convenanten is specifiek afgesproken dat de ondertekenaars, waaronder de G9-gemeenten en twaalf provincies, met het oog op de Fair Practice Code fair pay als uitgangspunt hanteren bij subsidie- en opdrachtverlening. Dit geeft het commitment aan van medeoverheden voor dit onderwerp. De wijze waarop zij hier invulling aan geven is aan de medeoverheden zelf. Ter ondersteuning is er de handreiking *"Van schatbare waarde – Fair pay in de lokale creatieve en culturele sector".* Dit is een gezamenlijk initiatief van de VNG en Platform ACCT. Deze handreiking is speciaal ontwikkeld om gemeenten te helpen bij het concreet introduceren, toepassen en realiseren van eerlijke beloningen binnen de lokale cultuursector.

Verder vragen de leden welke mogelijkheden ik zie om binnen de sectorale dialoog de komende jaren verdere stappen te zetten om afspraken en financiële haalbaarheid dichter bij elkaar te brengen. Ik ben van mening dat het aan de sector is om hier uit te komen; ik kan dat niet opleggen. Ik roep partijen op om dit gesprek te (blijven) voeren, júist als het moeilijk is.

De leden van D66 vragen welk aandeel van de werkenden in de culturele en creatieve sector momenteel conform de geldende cao's, honorariumrichtlijnen of andere fair pay afspraken betaald worden, en in welke deelsectoren en welk type instellingen dat nog niet het geval is. Ook willen de leden weten waar in de sector instellingen de begroting nog niet is toegerust op fair pay en of er bepaalde deelsectoren of typen instellingen zijn waar dit vraagstuk vaker naar voren komt. Daarnaast vragen de leden van D66 of bij de evaluatie naar fair pay kan worden onderzocht wat de daadwerkelijke meerkosten van fair pay zijn, in hoeverre de beschikbare publieke financiering deze kosten dekt en welke gevolgen een eventueel tekort heeft voor het culturele aanbod.
In de fair pay-evaluatie wordt onderzocht in hoeverre de twee fair pay-maatregelen (de extra middelen en de verplichting tot aansluiting bij een cao of andere tariefafspraken) hebben bijgedragen aan het bevorderen van eerlijke beloning en het versterken van de arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector, de aantrekkelijkheid van deze sector, en welke lessen hieruit te trekken zijn voor de toekomst. Vrijwel alle van de punten die door de leden van D66 worden genoemd, worden meegenomen in de fair pay-evaluatie, binnen de context van de verstrekte middelen. De evaluatie is niet gericht op de werking van de markt, maar op gesubsidieerde instellingen die fair pay-middelen hebben ontvangen. Alleen het idee van de leden om de daadwerkelijke meerkosten van fair pay te onderzoeken, wordt niet meegenomen in deze evaluatie. Hier is namelijk al onderzoek naar verricht[10]. In dat onderzoek zijn de meerkosten berekend en daarop is de verdeling van de 38,4 mln. gebaseerd. Dit onderzoek naar meerkosten wordt niet herhaald in de huidige lopende evaluatie.
Uw Kamer ontvangt de uitkomsten van de evaluatie in het tweede kwartaal van 2027.

De leden van de D66-fractie vinden het belangrijk dat de kennis en ervaring uit de culturele sector goed wordt betrokken bij de verdere uitwerking van de bestuurlijke afspraken. Zij vragen of ik kan toelichten op welke manier culturele organisaties en brancheverenigingen, waaronder vertegenwoordigers uit de podiumkunsten, bij de voorbereiding van deze afspraken worden betrokken. Ik onderschrijf het belang van het betrekken van de kennis en ervaring uit de culturele sector voor een effectieve inzet op fair pay door

[10] 'Fair pay' dichterbij | Rijksoverheid.nl

medeoverheden. OCW spreekt sectorpartijen zoals brancheorganisaties met enige regelmaat. De opbrengsten uit deze gesprekken neem ik mee in de bestuurlijke overleggen met medeoverheden. Ik zie hierin ook een belangrijke rol weggelegd voor Platform ACCT. Signalen, goede voorbeelden en inbreng uit de sector kunnen zij vanuit hun expertise bundelen tot praktische handvatten. De eerder genoemde handreiking *"Van schatbare waarde – Fair pay in de lokale creatieve en culturele sector"* die Platform ACCT en de VNG hebben opgesteld als hulpmiddel voor gemeenten vind ik een mooi voorbeeld van de manier waarop de gemaakte bestuurlijke afspraken concreet handen en voeten kunnen krijgen.

Antwoord op de inbreng van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de minister voorkomt dat fair pay-richtlijnen en tariefafspraken in de praktijk gaan functioneren als minimumtarieven die de vrijheid van zelfstandige makers en opdrachtgevers beperken. Mijn reactie hierop is dat fair pay-richtlijnen en tariefafspraken niet bedoeld zijn als minimum- of maximumtarieven. Het staat makers en opdrachtgevers vrij om hogere tarieven te hanteren. Bij de instrumenten die zijn ontwikkeld bij de ketentafels gelden de tarieven doorgaans als een starttarief voor vrije onderhandeling en daarbij wordt ook rekening gehouden met ervaring van de maker. Ik onderschrijf de opvatting van de VVD-fractie dat zelfstandigen voldoende ruimte moeten houden om zelf over prijs en voorwaarden te onderhandelen. Dit uitgangspunt geef ik ook mee aan partijen die hiermee bezig zijn, zoals Platform ACCT.

De leden van de VVD-fractie lezen daarnaast dat de minister de bijzondere positie van de culturele en creatieve sector zal inbrengen bij de ontwikkeling van de Zelfstandigenwet. De leden vragen wat de minister concreet onder die bijzondere positie verstaat. In deze sector is meer dat 50% werkzaam als zelfstandige, waarmee de sector zich onderscheidt van andere sectoren. De werkenden in de sector zijn over het algemeen intrinsiek buitengewoon gemotiveerd. In combinatie met de beperkte aantallen arbeidsplaatsen en de vele mensen die in de sector willen werken, zijn werkenden soms bereid om onder minder goede arbeidsomstandigheden te werken dan wenselijk is. Dit wordt ambtelijk ingebracht in overleggen met het ministerie van SZW over deze wet. Verder vragen de leden hoe de minister voorkomt dat hierdoor een afzonderlijk regime ontstaat met extra regels en administratieve lasten voor culturele ondernemers. In het wetsvoorstel zoals het nu in consultatie is, is er geen afzonderlijk regime opgenomen voor culturele ondernemers. Het doel van het wetsvoorstel is om duidelijkheid te bieden voor de gehele arbeidsmarkt over wanneer in ieder geval gewerkt kan worden als zelfstandige.

De leden van de VVD-fractie reageren op de notie dat er nog steeds een gat bestaat tussen wat aan de ketentafels wordt afgesproken en wat financieel haalbaar is en vragen zich af hoe duurzaam het stelsel is als hogere tarieven alleen betaald kunnen worden wanneer de overheid daarvoor structureel extra geld beschikbaar stelt. Bij de onderhandelingen over afspraken bij de verschillende ketentafels is het zoeken naar een balans tussen wensen en mogelijkheden. Het is volgens mij wenselijk dat de betaalbaarheid van eventuele afspraken ook wordt besproken. Ik begrijp dat dat soms ingewikkeld is, vanwege verwachtingen van bijvoorbeeld financiers en het publiek. Ik zie dit dan ook als een kwestie die gaandeweg verder moet worden uitgewerkt.

In het verlengde van de vorige vraag vragen de leden of ik het met hen eens ben dat eerlijke beloning uiteindelijk ook moet passen binnen een financieel gezonde bedrijfsvoering en dat instellingen zelf verantwoordelijkheid dragen voor voldoende eigen inkomsten en scherpe keuzes in hun uitgaven. Dat ben ik met de leden eens.

Ook vragen de leden of in de fair pay evaluatie de concurrentiepositie van private producenten, podia, galeries en andere culturele ondernemers kan worden meegenomen. Dit valt buiten de scope van de evaluatie. Wel wordt meegenomen de vraag in hoeverre de financiële stap van het Rijk om structureel 38,4

miljoen voor fair pay vrij te maken aanleiding is voor andere (onder andere private) financiers om dit voorbeeld te volgen.

De leden vragen wanneer de culturele sector voldoende in staat is om de verantwoordelijkheid voor voorzieningen waar momenteel ondersteuning voor bestaat, bijvoorbeeld via Oog voor Impuls en Permanente Professionele Ontwikkeling, zelf te dragen. Wanneer de sector dit volledig kan dragen is moeilijk precies te bepalen. Wel ga ik ervan uit dat een consequent beleid voor fair pay en het maken van afspraken over fair pay en fair practice, bijdragen aan een beter uitgangspunt voor het zelf kunnen oppakken van dergelijke voorzieningen. Goed om te melden is dat de genoemde voorzieningen vanaf het begin als tijdelijk zijn gepresenteerd; de sector weet dus dat deze eindig zijn en er is voldoende tijd om voor te bereiden op de situatie zonder extra voorzieningen.

De leden vragen hoe wordt voorkomen dat tijdelijke stimuleringsprogramma's uiteindelijk permanente subsidieregelingen worden. Zoals hierboven duidelijk is gemaakt, is het niet de bedoeling om deze programma's permanent te maken.

In aansluiting hierop vragen de leden welke resultaten bereikt moeten worden voordat de ondersteuningsfunctie door Platform ACCT niet langer nodig is. De ondersteuningsfunctie van Platform ACCT is wat mij betreft nodig tot het moment de sector zelf kan voorzien in afspraken, waarin zowel het perspectief van de werkgevenden als dat van de werkenden goed vertegenwoordigd is. In de periode vanaf 2029 zal de rol van Platform ACCT dan ook in de kern daarop gericht zijn.

De leden van de VVD vragen zich vervolgens af of ik het ermee eens ben dat het ontbreken van draagvlak niet moet worden opgelost door afspraken vervolgens alsnog van bovenaf af te dwingen en of ik kan bevestigen dat ik niet voornemens ben een bindend sectoraal convenant via overheidsmaatregelen af te dwingen. Dit klopt: ik kan draagvlak niet afdwingen en ik ben dus niet van plan overheidsmaatregelen te nemen om dit te bewerkstelligen.

De leden verzoeken mij te bevestigen dat de Rijkscultuurfondsen ruimte houden om bij projecten een afweging te maken tussen fair pay, artistieke kwaliteit, publieksbereik, beschikbare middelen en het aantal projecten dat kan worden ondersteund. De Rijkscultuurfondsen hebben wat mij betreft ruimte om af te wegen, met dien verstande dat zij compensatie ontvangen voor fair pay; ik ga ervan uit dat zij dat ook werkelijk daaraan besteden.

De leden vragen of de fair pay voorwaarden kunnen resulteren in minder productie en of dit wordt betrokken bij de fair pay-evaluatie. Het effect dat fair pay-voorwaarden kan resulteren in minder productie wordt inderdaad meegenomen in de evaluatie. Met deze mogelijkheid is bij het formuleren van de uitgangspunten van het fair pay-beleid rekening gehouden[11].

De leden van de VVD-fractie vragen tot slot waar het eindpunt ligt van het fair pay-beleid. Zij vragen: is het doel een sector die structureel aanvullende publieke middelen nodig heeft om afgesproken tarieven te kunnen betalen, of een sector die door ondernemerschap, eigen inkomsten en professionele bedrijfsvoering uiteindelijk zo veel mogelijk zelf in staat is om mensen behoorlijk te betalen? Tot een aantal jaren geleden had de sector op het gebied van fair pay een aanzienlijke achterstand. Het was daarom nodig dat alle partijen rekening gingen houden met fair pay. Dat geldt ook voor subsidiegevers; met het oog hierop is onder meer de € 38,4 miljoen toegevoegd aan het budget voor de bis en de Rijkscultuurfondsen. Deze middelen zijn structureel. Subsidies zijn echter maar een deel van de inkomsten van culturele instellingen. Uiteindelijk zijn organisaties zelf verantwoordelijk voor eerlijke betaling. Dat blijft wat mij betreft de norm. In het geval van gestegen kosten moet daarom ook de vraag gesteld worden of

[11] https://open.overheid.nl/documenten/ronl-8af7aca742862b05b7fd0ee401b024304b0315b9/pdf (pagina 9)

de financiële middelen afdoende zijn om op een verantwoorde manier te produceren. Als dat niet zo is, moet de conclusie ook kunnen zijn dat een activiteit niet haalbaar is.

De leden van de fractie van de VVD merken op dat het wenselijk is dat ondernemerschap, eigen inkomsten en professionele bedrijfsvoering bijdragen aan eerlijke betaling. Ik sluit me hierbij aan. De Raad voor Cultuur wees in zijn advies *ieder zijn aandeel* al op het belang van meer financieel-economische kennis binnen culturele instellingen. Door actiever te sturen op kosten en baten in de bedrijfsvoering, kunnen organisaties hun financiële positie versterken en dat biedt ook kansen voor fair pay.

De leden vragen of ik concrete stappen kan aangeven. In mijn reactie op het advies van de Raad voor Cultuur[12] heb ik al aangegeven dat ik ga onderzoeken hoe ik de verbinding tussen financiering en het versterken van het ondernemerschap in de sector beter kan benutten.

[12] Kamerstukken II, 2025-2026, 32 820 nr. 580

Antwoord op de inbreng van de leden van de PRO-fractie

De leden van de PRO-fractie vragen of ik de ambtelijke verkenning die aan die conclusie ten grondslag ligt dat het huidige beleid grotendeels voorziet in de uitvoering van de motie van de leden Mohandis en Koops van 2025[13], met de Kamer wil delen. In het kader van de genoemde motie zijn gesprekken gevoerd met de Creatieve Coalitie, de Federatie Cultuur en de Federatie Creatieve Industrie. Op basis hiervan en op basis van het huidige lopende beleid, zie ik geen aanleiding om nadere maatregelen te nemen voor de uitvoering van de motie zoals ook beschreven in mijn brief[14].

De leden vragen welke opties zijn gewogen en op welke gronden die afgevallen zijn en in het bijzonder een specificatie van welke van de zeven aanbevelingen van De Creatieve Coalitie[15] zijn gewogen, en waarom deze wel of niet zijn overgenomen. Ik ga hier alleen in op de aanbevelingen die raken aan mijn verantwoordelijkheid als minister. De Creatieve Coalitie geeft aan dat fair pay verplicht moet worden in alle subsidies. Voor de subsidies waar ik zelf over ga, doe ik dit reeds. Verder is in de cultuurconvenanten afgesproken dat met het oog op de Fair Practice Code Rijk en medeoverheden 'fair pay' hanteren. De Creatieve Coalitie suggereert om fair pay te verplichten bij alle hierboven genoemde stimuleringsregelingen bij Platform ACCT. Ik kijk hier als volgt naar. Voor de instellingen die ik zelf financier geldt een fair pay-verplichting en de Rijkscultuurfondsen compenseer ik voor fair pay. De rol van Platform ACCT is om meer in brede zin de beweging naar fair practice te ondersteunen. Om aan de regelingen die bij Platform ACCT worden uitgevoerd een fair pay-verplichting te koppelen brengt extra administratieve lasten met zich mee die ik niet vind passen bij deze rol. Daarnaast is een dergelijke verplichting moeilijk te handhaven en vind ik het niet wenselijk een verplichting te introduceren die niet ook in de praktijk uitvoerbaar en controleerbaar is. De suggestie van de Creatieve Coalitie om duidelijk te zijn over de eisen die aan fair pay worden gesteld, voer ik uit door bij de subsidies die ik zelf verschaf de verplichting voor instellingen om zich aan te sluiten bij een cao of tariefafspraken. De Creatieve Coalitie gaat tot slot in op de rol van de kunstvakopleidingen; zij zouden structureel aandacht moeten besteden aan cultureel ondernemerschap en fair pay. Dit is in lijn met de sectorverkenning 'ACT! – Naar een assertief, collectief en transformatief kunstonderwijs' van de commissie Bussemaker. Dit rapport dient als basis voor het sectorplan dat de kunstvakinstellingen de komende periode gaan opstellen. Verder doet de Creatieve Coalitie de aanbeveling om een numerus fixus in te stellen voor de kunstopleidingen. Sinds 2011 bestaan er reeds afspraken tussen het ministerie van OCW en de hogescholen met kunstopleidingen over beperkingen van de instroom van het aantal bachelorstudenten bij verschillende kunstopleidingen met het oog op de beschikbare plaatsen op de arbeidsmarkt.

De leden van de PRO-fractie vragen met welke partijen wordt gesproken en wat het tijdpad is om nieuwe afspraken te maken met medeoverheden. De huidige cultuurconvenanten lopen tot en met 2028. In het kader van deze bestuurlijke afspraken voer ik periodiek bestuurlijk overleg met de medeoverheden, waarbij onder meer het nieuwe cultuurbestel en fair pay onderwerpen van gesprek zijn. Dit gesprek voer ik met de gedeputeerden van de 12 provincies, de wethouders van de G9-gemeenten, IPO en VNG. Voor de subsidieperiode 2029 en verder ben ik voornemens opnieuw afspraken te gaan maken met de andere overheden, waarbij fair pay wederom op de agenda staat. De voorbereiding op en totstandkoming van nieuwe bestuurlijke afspraken zal in nauwe samenwerking met de betrokken medeoverheden plaatsvinden in 2027 en 2028. Over de finale uitkomsten van dit proces kan ik u naar verwachting begin 2029 informeren.

---

[13] Kamerstukken II, 2024-2025, 32 820, nr. 549.

[14] Kamerstukken II, 2025-2026, 32 820 nr. 578.

[15] De Creatieve Coalitie, Fair Pay: Zeven aanbevelingen, 13 november 2025: https://www.decreatievecoalitie.nl/nieuws/7-aanbevelingen-fair-pay-als-norm.

De leden vragen ook naar het gesprek met private fondsen en commerciële opdrachtgevers. Dit is een doorlopend gesprek dat wordt gevoerd over onder meer het verbeteren van beloningen.

De leden vragen naar de voor- en nadelen van een opdrachtgeversbijdrage, zoals die in Duitsland, Frankrijk en Italië bestaat en wat het zou betekenen als Nederland een dergelijke bijdrage zou invoeren. Dit zou grote consequenties hebben; ik denk bijvoorbeeld aan hogere administratieve lasten. Ook de financiering zou hierop moeten worden ingericht. Ik zie hiervoor op dit moment onvoldoende draagvlak en reden toe.

De leden vragen of ik bereid ben het risico van afwenteling op de tarieven van makers expliciet in het onderzoek te betrekken. In de fair pay-evaluatie wordt onderzocht in hoeverre de twee voornaamste fair pay maatregelen (de extra middelen en de verplichting tot aansluiting bij een cao of andere tariefafspraken) hebben bijgedragen aan het bevorderen van eerlijke beloning en het versterken van de arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector, de aantrekkelijkheid van deze sector, en welke lessen hieruit te trekken zijn voor de toekomst. De evaluatie richt zich dus specifiek op de doelmatigheid en doeltreffendheid van de middelen en het fair pay beleid. Het risico op afwenteling van een eventuele werkgeversbijdrage op de tarieven is een andere vraag en past niet binnen de scope van deze evaluatie.

De leden van de PRO-fractie wijzen daarbij op recent economisch onderzoek naar de arbeidsmarkteffecten van artificial intelligence[16], en vragen of ik bereid ben dit onderzoek te betrekken bij de verkenning. De fair pay-evaluatie waar de leden waarschijnlijk op doelen, is bedoeld als evaluatie van de maatregelen die ik heb genomen om fair pay mogelijk te maken. De gevolgen van AI op de arbeidsmarkt vallen niet onder de scope van dit onderzoek.

De leden van PRO vragen op welke gegevens de aanname berust dat de inzet op fair pay bijdraagt aan het kunnen dragen van de kosten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering. De verwachting is dat extra middelen ten behoeve van fair pay (structureel 38,4 miljoen), als onderdeel van het fair pay-beleid[17], zorgt voor meer financiële middelen voor makers. Wanneer makers meer middelen tot hun beschikking hebben is het financieel meer haalbaar om een arbeidsongeschiktheidsverzekering te kunnen dragen. Bovendien is er sprake van een maximale premiegrondslag, waardoor de bruto premie neerkomt op een maximum van € 171,- per maand (cijfer 2025). De leden vragen of de extra middelen en het fair pay-beleid daadwerkelijk zorgen voor betere betaling van zelfstandige makers. Dat is onderdeel van de fair pay-evaluatie. Hier wordt u in 2027 over geïnformeerd.

De leden van de PRO-fractie vragen of ik bereid ben om samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onderzoek te laten doen naar de koopkracht en het inkomen van zelfstandigen in deze sector. Ik ben hiertoe niet bereid. Ik vind dat het gesprek over inkomen van zelfstandigen in deze sector thuis horen bij de ketentafels van Platform ACCT en in andere gevallen, zoals bij toneel en dans, bij de cao-onderhandelingen.

Deze leden vragen daarbij de gezamenlijke gevolgen in beeld te brengen van de verzekeringspremie, de afbouw van de fiscale ondernemersfaciliteiten en de kosten van om- en bijscholing, voor makers met verschillende inkomensniveaus. Ook vragen zij welke financiële ruimte resteert er in die beelden voor pensioenopbouw en bestaanszekerheid. Ik kijk daar als volgt tegenaan. Begrijpelijkerwijs zal het veranderen van faciliteiten ertoe leiden dat ook de inkomenspositie verandert. Ook hiervoor geldt dat het gesprek hierover thuishoort bij de ketentafels van Platform ACCT en cao-onderhandelingen.

---

[16] Brett Hemenway Falk en Gerry Tsoukalas, *The AI Layoff Trap* (2026), in het bijzonder paragraaf 4.6 en 6: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6448898.

[17] Als ingegeven tijdens het verdelen van de extra middelen: Kamerbrief over verdeling middelen 'fair pay' en regionale spreiding in Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2025-2028 | Rijksoverheid.nl

De leden van de PRO-fractie merken op dat de inkomensontwikkeling van zelfstandigen het van belang maakt dat het uitgangspunt van fair pay daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Tegelijkertijd krijgen zzp'ers te maken met verschillende veranderingen, zoals de afbouw van de zelfstandigenaftrek, het verdwijnen van de startersaftrek en de arbeidsongeschiktheidsverzekering. De leden vragen of ook de samenloop met deze bredere ontwikkelingen in de inkomenspositie van zelfstandigen worden bekeken. Het antwoord op deze vraag luidt: ja, de inkomstenpositie van zelfstandigen in relatie tot (wetgeving rond) arbeidsmarktontwikkelingen wordt door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gemonitord.

De leden van de PRO-fractie vragen of de bredere ontwikkelingen in de inkomenspositie van zelfstandigen worden bekeken. Dit kabinet heeft in het beleid rondom het beleid voor zelfstandigen zeker aandacht voor de ontwikkeling van het inkomen van zelfstandigen. Het CBS rapporteert dat in 2025 de voorlopige inkomensontwikkeling bij zelfstandigen gemiddeld 0,1% is ten opzichte van 2,2% bij werknemers. Het is belangrijk daarbij op te merken dat de inkomens van zelfstandigen sterk uiteenlopen, de verschillen in inkomensontwikkeling tussen zzp'ers zijn groot. Met de Zelfstandigenwet wil het kabinet rust en duidelijkheid bieden en voorkomen dat zelfstandigen opdrachten mislopen door onzekerheid bij opdrachtgevers. Via het voorstel voor een basisverzekering arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen wil het kabinet zelfstandigen beter beschermen tegen inkomensverlies bij langdurige arbeidsongeschiktheid.

De leden van PRO vragen wanneer het effect van de aangescherpte fair pay-voorwaarden zichtbaar wordt in de inkomenscijfers van het CBS. De maatwerktabel 'arbeidsmarkt culturele en creatieve sector' van het CBS wordt in december 2026 geüpdatet met de cijfers van 2025.

De leden van de PRO-fractie gaan in op de notie dat organisaties en werkenden de door Oog voor Impuls ondersteunde voorzieningen na 2028 zelf moeten oppakken, "*zoals dat ook in andere sectoren gebeurt*". De leden vragen welke andere sectoren ik hierbij voor ogen heb. Mij zijn buiten de culturele en creatieve sector geen sectoren bekend waar financiële bijdragen worden geleverd aan zzp'ers voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenvoorzieningen. Ook ken ik geen sector waarin het in dienst nemen van een zzp'er als werknemer financieel wordt ondersteund.

Zij vragen vervolgens waarop ik baseer dat de culturele en creatieve sector deze voorzieningen zonder vergelijkbare grondslag zelf kan dragen. Zoals ik bij de beantwoording van de vragen van de leden van de VVD al heb aangegeven, ga ik ervan uit dat een consequent beleid voor fair pay en het maken van afspraken over fair pay en fair practice, bijdragen aan een beter uitgangspunt voor het zelf kunnen oppakken van dergelijke voorzieningen. Ik zie een verplichte opdrachtgeversbijdrage niet als een manier om die grondslag alsnog te creëren, zoals de leden vervolgens suggereren.

Deze leden van de fractie-PRO vragen welke rol ik zie om binnen het eigen mandaat en buiten die van sociale partners (kwetsbare) zelfstandigen te ondersteunen bij scholing en ontwikkeling. Op dit moment financier ik "Werktuig Permanente Professionele Ontwikkeling". Via het programma kunnen werkenden, waaronder dus zelfstandigen, een bijdrage ontvangen voor de kosten van activiteiten gericht op professionele ontwikkeling. Het doel van het programma is het versterken van de duurzame inzetbaarheid en het verdienvermogen van werkenden in de culturele en creatieve sector.

De leden van PRO vragen hoe de regelingen bij de verschillende Rijkscultuurfondsen zich verhouden tot fair pay, waaronder het verschil tussen meerjarige regelingen en projectsubsidies, bij welke fondsen fair pay een harde voorwaarde is en welke nog niet, wat het verschil is voor de instellingen in de bis en hoe instellingen aantonen dat ze dit naleven en hoe dit wordt gecontroleerd. Bij de fair pay-evaluatie wordt inderdaad gekeken naar de fonds-specifieke context in relatie tot fair pay. De vragen die de leden van PRO stellen worden in de evaluatie meegenomen.

Daarnaast merken de leden op dat de Tweede Kamer een wet heeft aangenomen die regelt dat er een rechtsvermoeden van werknemerschap komt voor zelfstandigen die werken onder een bepaald uurtarief. Deze leden vragen of er overwogen wordt of er een verplicht minimumtarief kan komen, als feitelijke bodem voor de uurtarieven. Zij vragen welke hoogte hier passend zou zijn. Een verplicht minimumtarief staat op gespannen voet met het Europese recht op vrijheid van vestiging (artikel 49 VWEU) en de Dienstenrichtlijn (artikel 15, tweede lid onder g). Hier zijn strenge voorwaarden aan verbonden. Zo mag het opleggen van een minimumtarief uitsluitend als een lidstaat stevig kan onderbouwen dat de maatregel niet-discriminerend, noodzakelijk en evenredig is in het kader van een dwingende reden van algemeen belang. In eerdere jurisprudentie is met inachtneming van voornoemd artikel bepaald dat daarbij in ieder geval moet worden aangetoond dat met andere, minder beperkende maatregelen (zoals tarief-richtsnoeren) niet hetzelfde resultaat kan worden bereikt.

Of er aanleiding is om te geloven dat werkenden in de culturele sector eigenlijk een dienstverband zouden moeten hebben, zoals de leden van de PRO-fractie suggereren, is niet in algemene zin te zeggen. Zij vragen naar concrete aantallen en aandelen en op welke wijze er binnen de culture sector hierop wordt gehandhaafd. Of sprake is van schijnzelfstandigheid wordt per geval beoordeeld en is afhankelijk van verschillende omstandigheden[18].

Zij vragen tot slot hoe wordt geborgd dat werknemers aanspraak kunnen maken op de daarbij horende bescherming en zekerheid. Een werknemer heeft (automatisch) aanspraak op werknemersverzekeringen en arbeidsrechtelijke bescherming.

[18] https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/arbeidsrelaties/content/wanneer-is-sprake-van-loondienst